

Mgr Anna Budzińska

Mgr Marzena Świerczyna

Wrocław - AM

ZNAKI PROWENIENCYJNE W CZASOPISMACH PONIEMIECKICH W ZBIORACH BIBLIOTEKI AKADEMII MEDYCZNEJ WE WROCŁAWIU

Abstract

The subject matter of the article is an analysis of selected marks of ownership of periodicals from the late nineteenth and early twentieth century (mostly German) in the Library of Wrocław Medical University. These marks are not only a substitute for history - they make it possible to trace the ways in education of medical personnel, as well as its scientific advances. The marks of ownership in the magazines were published mostly in the form of stamps, ex-libris (bookplate) or handwritten signatures placed mainly on the title pages of magazines

Powstało już wiele publikacji, w których poddano analizie charakter zbiorów poszczególnych bibliotek naukowych. W tej pracy postanowiono skupić się na jednym aspekcie – pieczętkach zamieszczanych w XIX-wiecznych czasopismach znajdujących się w zbiorach Biblioteki Akademii Medycznej we Wrocławiu. Jest to temat warty zbadania, ponieważ znaki proveniencyjne świadczą o historii zarówno księgozbiorów, jak i instytucji, w których dane książki, czy czasopisma się znajdują. W ogromnej mierze są to periodyki niemieckojęzyczne, ponieważ Wrocław był wówczas miastem niemieckim. Nie brak jednak czasopism polskich, zwłaszcza w drugiej połowie XIX wieku i w pierwszej połowie XX wieku.

Aby lepiej zrozumieć realia czasów, z których omawiane pieczętki pochodzą, warto poznać historię Alma Mater dla lekarzy. W 1811 roku rozkazem gabinetowym króla Fryderyka Wilhelma III przeniesiony został do Wrocławia uniwersytet z Frankfurtu nad Odrą zwany popularnie Viadriną i połączony z istniejącą we Wrocławiu od

roku 1702 dwuwydziałową akademią jezuicką zwaną Leopoldiną. Nowo powstały uniwersytet niemiecki otrzymał nazwę Universitas Literarum Vratislaviensis lub Vratislavia. Uczelnia prowadziła działalność naukową i dydaktyczną w ramach pięciu wydziałów: teologii protestanckiej, teologii katolickiej, prawa, medycyny i filozofii¹.

Organizacja Wydziału Lekarskiego w 1811 roku przypadła profesorom przybyłym z Frankfurtu. Kłopotów szczególnie lokalowych, było wiele. Katedry i Zakłady medyczne były skąpo wyposażone, źle urządzone i rozrzucone w różnych częściach miasta. Niektóre z nich okresowo mieściły się nawet w domach prywatnych. Dofinansowanie ze strony Państwa było nikłe, a to wpływało na ograniczenie etatów, obniżenie poborów pracowników i niedostateczne wyposażenie tych instytucji. Stan ten zaczął się poprawiać od drugiej połowy XIX wieku. Wraz z szybkim rozwojem gospodarczym państwo dotkliwie odczuwało potrzebę wykształconej kadry. Po wojnach z Danią, Austrią i Francją sytuacja finansowa Prus raptownie się poprawiła. Umożliwiło to intensywniejsze finansowanie wszystkich zakładów naukowych, a w tym i Uniwersytetu Wrocławskiego. W tym czasie na całym świecie wraz z osiągnięciami techniki nastąpiła gwałtowna specjalizacja wiedzy medycznej. Na Wydziale Lekarskim we Wrocławiu wyodrębniły się wówczas nowe kliniki, zakłady i instytuty. Wzrosła też liczba pracowników naukowych, dydaktycznych i studentów². Równocześnie z powstaniem uniwersytetu została utworzona Biblioteka Uniwersytecka. W 1811 roku księgozbiór Biblioteki Uniwersyteckiej pochodził z trzech głównych źródeł: Biblioteki Uniwersyteckiej we Frankfurcie nad Odrą, biblioteki wrocławskiej Leopoldiny oraz Śląskiej Biblioteki Centralnej³.

Biblioteka Akademii Medycznej we Wrocławiu powstała w 1946 roku przy Wydziale Lekarskim Uniwersytetu Wrocławskiego pod nazwą Biblioteka Lekarska jako równorzędna z Biblioteką Uniwersytecką i Biblioteką Politechniki Wrocławskiej. Zorganizowano ją od podstaw, ponieważ przedwojenny Wydział Medyczny Uniwersytetu Fryderyka Wilhelma nie posiadał wydzielonej biblioteki. W 1950 roku, w związku z reorganizacją szkolnictwa wyższego i utworzeniem Akademii Medycznej, Biblioteka otrzymała swą obecną nazwę – Biblioteka Główna Akademii Medycznej.

Dużym utrudnieniem w pisaniu tej pracy było odczytywanie pieczętek. Robione wielokrotnie zdjęcia nie ukazywały w całości nazwy instytucji, bądź inicjałów, bądź podpisów właściciela czasopisma znajdujących się na pieczętkach. Często rozmazane znaki utrudniały odczytywanie.

¹ Jan S m e r e k a : Rozwój studiów lekarskich i stomatologicznych w Uniwersytecie Wrocławskim W: Polacy na studiach lekarskich we Wrocławiu w latach 1811-1918. Wrocław 1979 s.10

² Teresa K u l a k , Mieczysław P a t e r , Wojciech W r z e s i ń s k i : Historia Uniwersytetu Wrocławskiego 1702-2002. Wrocław 2002 s.76

³ Ibidem, s.12-13

W czasach panowania III Rzeszy obok imiennych pieczętek figurowały niemieckie nazwy instytucji, klinik, zakładów i szpitali wraz z symbolem swastyki. Korzystanie z niżej wymienionych źródeł umożliwiło ustalenie przypuszczalnych właścicieli czasopism - lekarzy, profesorów lub instytucje – kliniki, zakłady, szpitale:

Krankenhaus-Lexikon fuer das Deutsche Reich: die Anstaltsfuersorge fuer Kranke und Gebrechliche und die hygienischen Einrichtungen der Staedte im Deutschen Reich Am Anfang des zwanzigsten Jahrhunderts / nach amtlichen Quellen hrsg. Von A. Guttstadt.-Berlin: Verl. Von Georg Reimer, 1900,

Biographisches Lexicon der hervorragenden Aerzte: aller Zeiten und Voelker. Bd. 6, Treiber – Zypen: Nachtraege und Ergaenzungen / Hrsg. Von August Hirsch; spec.-red. Von A. Wernich ; Mitw. A. Anagnostakis [et al.].-Wien; Leipzig: Urban & Schwarzenberg, T.1-5 1888

Encyklopedia Wrocławia, pod red. nauk. Jana Harasimowicza. Wrocław 2000,
Kozuszek Waldemar: Historia Wydziałów Lekarskiego i Farmaceutycznego Uniwersytetu Wrocławskiego oraz Akademii Medycznej we Wrocławiu w latach 1702-2002. Wrocław 2002

Kulak Teresa, Pater Mieczysław, Wrzesiński Wojciech: Historia Uniwersytetu Wrocławskiego 1702-2002, Wrocław 2002

Szarejko Piotr: Słownik lekarzy polskich XIX wieku. T.1. Warszawa 1991

W kilku przypadkach nie udało się odnaleźć więcej informacji o dawnych lokalizacjach i nazwach zakładów, które zostały powołane i istniały bardzo krótko, bądź były przenoszone do innych miejsc Wrocławia. Widniejące nazwiska lekarzy bez podanego imienia utrudniają stwierdzenie nie tylko pochodzenia lekarza, lecz także specjalizacji którą wykonywał.

* Serdecznie dziękujemy Państwu Hansowi i Małgorzacie Engeleit za życzliwą pomoc w tłumaczeniu nazw niemieckich.

Królewski Instytut Patologii
Uniwersytetu Wrocławskiego

Królewska Uniwersytecka Klinika
Dziecięca we Wrocławiu

Uniwersytecka Klinika Dziecięca we
Wrocławiu

Uniwersytecka Klinika Dziecięca we
Wrocławiu [pieczętka z okresu III
Rzeszy]

Izba Przemysłowo-Handlowa
w Radomiu

Klinika Chirurgiczna Uniwersytetu
Wrocławskiego

Instytut Higieny Królewskiego
Uniwersytetu Wrocławskiego

Instytut Higieny
Uniwersytetu Wrocławskiego

Własność Instytutu Higieny
Uniwersytetu Wrocławskiego

Miejski Dom Opieki w Praczech
Odrzańskich

Biblioteka Kliniki Medycznej
Uniwersytetu Wrocławskiego,
Testament Tajnego Radcy Prof. Dr
Alfreda Kasta

Prof. Dr Alfred Kast – Dyrektor Kliniki
Uniwersyteckiej, dziekan Wydziału
Lekarskiego Uniwersytetu
Wrocławskiego w latach 1896/97.
Podpis i pieczętka Profesora.

Klinika Medyczna Królewskiego
Uniwersytetu Wrocławskiego

Kutner Hermann (1870-1932)
lekarz, neurochirurg, profesor.
Studia medyczne odbył
w Tybindze, Erlangen i Kiloni.
W latach 1907 -1932 kierownik

Katedry Chirurgii Uniwersytetu Wrocławskie-
go. Do historii medycyny przeszedł jako
twórca innowacyjnych metod stosowanych
w chirurgii plastycznej, w chirurgii odbytnej,
usuwaniu tętniaków oraz w leczeniu
uszkodzeń czaszki. Niektóre opisy
anatomiczne i patologiczne autorstwa Kutnera
jak również liczne metody operacyjne noszą
jego imię [exlibris].

Klinika Chirurgiczna we Wrocławiu
mieszcząca się
w Szpitalu Wszystkich Świętych

Biblioteka Lekarskiej Kliniki
Uniwersyteckiej

Exlibris Biblioteki Akademii
Medycznej we Wrocławiu

Królewska Uniwersytecka Klinika
Chorób Uszu Nosa
i Gardła

Klinika Chorób Uszu Nosa
i Gardła Uniwersytetu
Wrocławskiego

Biblioteka Kliniki Chorób
Uszu, Nosa i Gardła
Uniwersytetu Wrocławskiego

Zakład dla Ośląkanych w Brzegu

Prowincjonalny Zakład dla
Ośląkanych w Brzegu

Czytelnia Lekarska w Szpitalu Wszystkich Świętych we Wrocławiu

Dyrektor Prowincjonalnego Zakładu dla Obłąkanych w Lubiążu

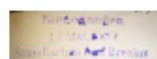
Miejski Urząd Statystyczny we Wrocławiu

Zakład dla Głuchoniemych we Wrocławiu

Królewski Instytut Farmaceutyczny Uniwersytetu Wrocławskiego

Pierwszy zapis w Urzędzie Statystycznym

Prawdopodobnie datownik (wpłynięcie 11 maja), na pieczęcie rok nieczytelny, Urząd Statystyczny Wrocław

Biblioteka Królewskiej Kliniki Ginekologicznej Uniwersytetu Wrocławskiego

Prowincjonalny Zakład Akuserek Kliniki Ginekologicznej we Wrocławiu

Instytut Farmakologiczny Królewskiego Uniwersytetu Wrocławskiego

Instytut Farmakologii we Wrocławiu

Dyrektor Zakładu Nauczania Akuserek w Klinice Ginekologicznej

Krajowy Zakład Ubezpieczeń Społecznych Śląsk-Uzdrowisko Istebna

Biblioteka Urzędu Nauczycielskiego we Wrocławiu

Instytut Medycyny Sądowej Uniwersytetu Wrocławskiego

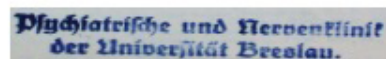
Biblioteka Instytutu Medycyny Sądowej i Kryminalistyki Naukowo-Przyrodniczej. Instytut przyjął nazwę 1 kwietnia w 1935 roku

Dr Richard Kohn (praktyka lekarska we Wrocławiu)

Klinika Psychiatrii i Chorób Nerwowych Uniwersytetu Wrocławskiego

Biblioteka Instytutu Rentgenowskiego „Nathana Littauera - Stiftung” w Szpitalu Żydowskim we Wrocławiu. Pierwsza

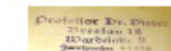
pracownia rentgenologiczna utworzona w 1927 przez fundację Nathana Littauera - Stiftung we Wrocławiu

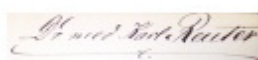
Carl Goebel. Pracował w latach 1903-1905 jako asystent u Jana Mikulicza-Radeckiego, następnie został prymariuszem Szpitala Augusty. W latach późniejszych znajdował się tam zespół klinik AM przy ulicy Poniatowskiego. Później pracował w Szpitalu Bethanien we Wrocławiu (obecnie Klinika Ginekologii i Położnictwa AM we Wrocławiu przy ulicy Dyrekcyjnej).

Exlibris Georga Gottsteina, który był uczniem Jana Mikulicza-Radeckiego. Później został ordynatorem Szpitala Żydowskiego we Wrocławiu

Prof. Walther Dieter kierownik wrocławskiej Katedry Okulistyki w 1934 roku

Dr med. Karl Reuter -Dyrektor
Instytutu Medycyny Sądowej, który
kierował Zakładem w latach 1926-1934

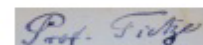
Dr Paul Becker,
Ordynator oddziału
ginekologicznego w Szpitalu St-Georg

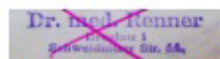
Szpital Polskiej Parafii
Ewangelicko-Augsburskiej,
który powstał z inicjatywy
hrabiny Vally Poninńskiej
w 1899 roku. W szpitalu sprawowano opiekę
lekarską w zakresie chirurgii wewnętrznej,
specjalnością zaś było zabiegowe leczenie
chorób laryngologicznych.

Dar hrabiego
Hansa Georga von Oppersdorff
- Oberglogau
dla Uniwersyteckiej Kliniki Dziecięcej we
Wrocławiu

Prof. Alexander Tietze
Ordynator oddziału
chirurgicznego Szpitala Wszystkich Świętych
we Wrocławiu, był uczniem Jana Mikulicza-
Radeckiego (żył w latach 1864-1927).

Dr med. Renner (brak
imienia na pieczęcie –
adres: ul. Swidnicka 44, Wrocław)

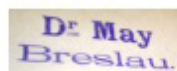
Prof. Jan Mikulicz Radecki
Chirurg, ostatnie 15 lat życia
pracował we Wrocławiu. Jako
pierwszy zwrócił uwagę na
konieczność zachowania sterylnych
warunków na sali operacyjnej, doskonalił
rzemiosło chirurgiczne, niektóre narzędzia
chirurgiczne i jednostki chorobowe noszą Jego
imię. Do dziś istnieje stworzona przez niego
sala operacyjna.

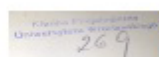
Biblioteka Warszawskiego
Towarzystwa Higienicznego

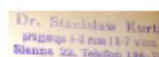
Zarząd Państwowego
Uzdrowiska w Obornikach
Śląskich

Dr May, Wrocław

Klinika Fizjologiczna
Uniwersytetu Wrocławskiego

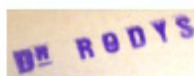
Dr Stanisław Kurtz

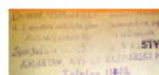
Izba Rzemieślnicza
w Kielcach

Klinika Okulistyczna we
Lwowie

Władysław Rodys 1864-
1944, był pediatrą.
Większą część życia
zawodowego spędził w Warszawskim Szpitalu
dla Dzieci. Przez 20 lat był tam ordynatorem.)

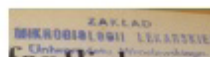
Mieczyśław, nazwisko
nieczytelne, asystent Szpitala
Ginekologiczno-
Położniczego Państwowego Szpitala (nazwa
nieczytelna) w Krakowie.

Zakład Historii Medycyny
Uniwersytetu Wrocławskiego

Zakład Medycyny Sądowej
Uniwersytetu Wrocławskiego

Zakład Mikrobiologii
Lekarskiej Uniwersytetu
Wrocławskiego

Tadeusz Tempka, ur.
15. X. 1885 r. w

Krakowie. Był lekarzem internistą; od 1946 członek PAU, od 1952 PAN; od 1928 prof. Chorób wewn. Uniwersytetu Jagiellońskiego, następnie Akademii Medycznej w Krakowie (do 1962). Do historii medycyny przeszedł jako autor licznych prac naukowych dotyczących m.in. balneologii klinicznej, a zwłaszcza hematologii - podstawowy podręcznik *Choroby układu krwionwórczego* (t.1-2, wyd.2 1954-56) *Physiologie der Milz*, w: *Handbuch der gesamten Hämatologie* (1967); nagroda państw. I stopnia (1953)

Zakład Botaniki
Farmaceutycznej Akademii
Medycznej we Wrocławiu

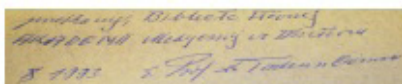
Centralna Biblioteka Naukowa
Zakładu Leczenia Gruźlicy
w Kowarach

Ex Libris i dedykacja Prof.
Tadeusza Szczęsnego

Owńskiego (1904-1995) twórcy uniwersyteckiej stomatologii w powojennym Wrocławiu.

Był On pierwszym dyrektorem Oddziału Stomatologii (1947-1949), dziekan Wydziału Lekarskiego (1960-1962)

Dr Juliusz Drak asystent
Kliniki Okulistycznej
Uniwersytetu
Lwowskiego

Dr Kalikst Bronikowski
specjalista chorób uszu, nosa,
gardła, krtani.

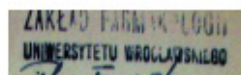
Jan Horwatt-Bożyczko, Lekarz
chorób płuc. Ur.14 IV 1914
w Kadijewce (Ukraina),

W pracy zawodowej poświęcił się walce z gruźlicą i chorobami płuc.

Dr med. Tadeusz Lorenz,
urodził się 21 stycznia

1906 roku w Drohobyczu. Swą pracę zawodową związał z chirurgią i urologią. Pracował najpierw w Lwowie, potem w Gdańsku, a następnie we Wrocławiu. 1 lutego 1958 roku został powołany na stanowisko kierownika Kliniki Urologii Akademii Medycznej we Wrocławiu. Równocześnie został ordynatorem oddziału urologicznego Wojewódzkiego Szpitala im. Babińskiego, na bazie którego działa Klinika oraz kierownikiem Urologicznego Ośrodka Naukowo-Leczniczego w Cieplicach Zdroju. 30 października 1958 roku otrzymał tytuł profesora nadzwyczajnego. Przez 18 lat kierował Kliniką i Oddziałem, liczącymi łącznie 70 łóżek.

Zakład
Farmakologii
Uniwersytetu
Wrocławskiego

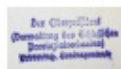

Dr med. Stefan
Warszewski,
fizjochirurg

w Sanatorium Bukowiec k. Kowar. Lecznica Bukowiec (Heilstätte Buchwald) została uruchomiona w lipcu 1916 roku. Ścisłe współpracowała z zakładem „Wysoka Łąka”. Przeznaczona dla cięższych postaci gruźlicy. Dr Stefan Warszewski przejął ordynaturę oddziału chirurgicznego w 1948 roku. W 1972 roku Sanatorium „Bukowiec” przekształciło się w zakład lecznictwa zamkniętego o charakterze ogólnym. Zakład Wysoka Łąka (Hohenwiese - wieś koło Kowar) istnieje do dziś jako Samodzielny Publiczny Specjalistyczny Zespół Gruźlicy i Chorób Płuc w Kowarach

Państwowy Instytut do
spraw Administracji
Niemieckich Kapielisk
Uniwersytet Wrocławski

Prezydent Naczelny
(Administracja Śląskiego
Związku Prowincjonalnego
Krajowej Centrali Genetycznej)

Urząd Zdrowia w Berlinie
(pieczęć prof. Ernsta Leydena)

Exlibris – Ernsta Viktora
von Leydena (ur. 20 kwietnia
1832, zm. 5 października 1910)
–niemieckiego internisty i
wykładowcy. Leyden studiował
medycynę na Uniwersytecie
Fryderyka Wilhelma w Berlinie. W latach 90
XIX wieku był lekarzem Aleksandra III.

Księgozbiór Państwowego Urzędu
Zdrowia

Królewski Urząd Zdrowia
w Berlinie

Królewski Urząd Zdrowia
w Berlinie

Państwowy Urząd Zdrowia
w Berlinie (pieczęć z okresu III
Rzeszy)

Aleksander Freund był
rodowitym Ślązakiem.
Habilitację uzyskał
we Wrocławiu. Był uczniem Juliusa Wilhelma
Betschlera. Zajmował się leczeniem raka
macicy. Udało mu się całkowicie wyleczyć
chorą na ten nowotwór.

Biblioteka Krajowego Zakładu
Opiekuńczo-Leczniczego
w Nietleben

Klinika Chirurgiczna
Uniwersytetu w Gießen

Karl Wilhelm Ernst Joachim
Schönborn (ur. 8 maja 1840 we
Wrocławiu, zm. 10 grudnia 1906
w Würzburgu). Był niemieckim chirurgiem.
Studiował medycynę we Wrocławiu,
Heidelbergu, Getyndze i Berlinie, tytuł
doktora medycyny otrzymał w 1863 roku.
Następnie był asystentem Roberta Ferdinanda
Wilmsa (1824-1880) w berlińskim szpitalu
Bethanien i asystentem Bernharda von
Langenbecka (1810-1887) w szpitalu
uniwersyteckim. W 1871 roku został
profesorem na Uniwersytecie w Królewcu,
a od 1886 do śmierci w 1906 roku był
profesorem chirurgii na Uniwersytecie w
Würzburgu. Schönborn jest pamiętany za
prace dotyczące chirurgicznego leczenia
rozszerzeń podniebienia.

Biblioteka dr Emila Magnusa -
prawdopodobnie chodzi tutaj
o Emila Wilhelma Magnusa
Georga Kraepelina. Emil
Kraepelin (1856-1926) był twórcą szkoły
psychiatrii niemieckiej i klasyfikacji chorób
psychicznych. Stworzył pojęcie jednostki
nozologicznej. Opracował pojęcie otępienia
wczesnego (dementi praecox), włączając do
tej psychozy katatonię i hebefrenię. Autor
podręcznika psychiatrii (1893). Opisał
psychozę maniako-depresyjną jako odrębną
jednostkę chorobową. Twórca podziału
psychoz na endogenne i egzogenne. Profesor
klinik psychiatrycznych w Monachium,
Lipsku, Dreźnie, Dornach, Heidelbergu.

Biblioteka Prowincjonalnego
Zakładu dla Obłąkanych
w Toszku. [Górny Śląsk]

Biblioteka Lecznicy w Płagwitz
[Lipsk]

Instytut Anatomii Patologicznej
Uniwersytetu Jana Kazimierza
we Lwowie

dr med. Drucker (okulista
w Stuttgarcie łącznie z adresem
na pieczęcie)

Biblioteka Ludowa miasta
Kassel w Niemczech

Dahlem - okręg (poddzielnicą)
Berlina, jeden z siedmiu
okręgów szóstej dzielnicy
Berlina - Steglitz-Zehlendorf.

Wolny Uniwersytet Berlina (niem. Freie
Universität Berlin, FU Berlin) - jeden z
czterech największych uniwersytetów Berlina,
mający swoją siedzibę w Dahlem
(południowo-zachodnia część miasta). Został
założony 4 grudnia 1948 w amerykańskiej
strefie okupacyjnej jako odpowiedź na coraz
ostrzejszy konflikt Wschód-Zachód. Wydział
Medycyny - Charité (niem. Medizinische
Fakultät Charité) tworzony jest obecnie
wspólnie z Uniwersytetem Humboldtą.
W lutym 2004 FU nawiązał także strategiczne
partnerstwo z Ludwig-Maximilians-
Universität München [Monachium].

Biblioteka Główna Kliniki
Uniwersyteckiej we
Frankfurcie nad Menem

Klinika Oczna Wydziału
Lekarskiego szpitala de l'Hôtel-Dieu.
Hôtel-Dieu, najstarszy szpital
Paryża, położony na Cité, w bezpośrednim
sąsiedztwie katedry Notre-Dame. Założony
ok. 660 r. przez Saint Landri, ósmego biskupa
Paryża znajdował się początkowo na miejscu
obecnego placu przed katedrą, zniszczony
przez pożar w 1772 r., odbudowany w
I połowie XIX w. na południe od placu Parvis
Notre-Dame. W trakcie przebudowy Paryża
przez barona Haussmanna postanowiono
utworzyć plac katedralny, w związku z czym
H.D. całkowicie rozebrano i odbudowano na
przeciwnej, północnej flance placu, na miejscu

dawnej, XVIII-wiecznej ochronki. Budynek
projektowany przez Arthura-Nicolas Dieta
i Emile-Jacques Gilberta powstał w latach
1865-78 w obecnym kształcie. Zajmuje teren
między Parvis a Sekwaną. Budynek szpitala
usytuowane są w czworobok, a do dłuższych
boków prostokąta przylega osiem pawilonów
dla chorych. Między skrzydłami znajduje się
dziejnieniec, zamknięty kaplicą przyszpitalną
wzniesioną w stylu neorenesansowym.

Państwowy Urząd ds.
Zdrowia, Filia Dahlem

Exlibris Biblioteki Uniwersyteckiej
w Chicago, University of Chicago -
prywatny, niezależny wyznaniowo
uniwersytet z siedzibą w Chicago.

Oficjalnie powołany w 1857 roku, faktycznie
utworzony w 1890 r. dzięki funduszom
przekazanym przez J.D. Rockefellera.

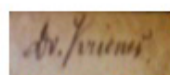
Pracownia Kardio graficzna
Wydziału Lekarskiego
Uniwersytetu w Pittsburgu
(University of Pittsburgh
w USA, założony w 1787 roku).

Hansen Prof. Dr. Med.
(znany prawdopodobnie
imię, miejscowość:
Kjbenhavn). Poniżej podpis.

Ferdynand Albert
Tierfelder (12 grudnia
1842 - 22 stycznia 1908) -
niemiecki lekarz, patolog
urodzony w Miśni.

Prawdopodobnie podpis
Ranyier, Ranyier Louis
Antonie (1835-1922) był
patologiem. Opisał przewężenia (węzły) we
włóknach nerwowych.

Ex-Libris Arthur Marthenssona

Bibliografia

- D a h l e m : Wikipedia Wolna Encyklopedia [Online]. Protokół dostępu: <http://pl.wikipedia.org/wiki/Dahlem> [19.11.2009]
- L e y d e n Ernst Viktor von: Wikipedia Wolna Encyklopedia [Online]. Protokół dostępu: http://pl.wikipedia.org/wiki/Ernst_Viktor_von_Leyden [18.11.2009]
- G r z e g o r c z y k - S k i b i Ń s k a Teresa: Z dziejów lecznictwa przeciwgruźliczego ziemi jeleniogórskiej: W 100-lecie Szpitala "Wysoka Łąka". Jelenia Góra 2002
- H a r a s i m o w i c z Jan: Encyklopedia Wrocławia. Wrocław 2000
- H o r w a t t - B o Ź y c z k o Jan: Hasła biograficzne (baza pełnotekstowa) [Online]. Protokół dostępu: <http://dokument.sum.edu.pl/biogramy.asp#1> [18.11.2009]
- S c h ö n b o r n Karl Wilhelm Ernst Joachim: Wikipedia Wolna Encyklopedia [Online]. Protokół dostępu: http://pl.wikipedia.org/wiki/Karl_Wilhelm_Ernst_Joachim_Sch%C3%B6nborn [18.11.2009].
- K o m e n d e r Janusz: Wielki słownik medyczny, Część biograficzna. Warszawa 1996
- K o n o p k a Tomasz: Jubileusz 60-lecia uniwersyteckiej stomatologii w powojennym Wrocławiu. *Gaz. Uczel.* 2007 R.8 nr 7 s. 2-8
- K o r z e n i o w s k i Lucjan, Pużyński Stanisław: Encyklopedyczny słownik psychiatrii. Wyd. 3 popr. i rozszerz. - Warszawa 1986
- K o z u s c h e k Waldemar: Historia Wydziałów Lekarskiego i Farmaceutycznego Uniwersytetu Wrocławskiego oraz Akademii Medycznej we Wrocławiu w latach 1702-2002 = Geschichte der Medizinischen und Pharmazeutischen Fakultäten der Universität Breslau sowie der Medizinischen Akademie Wrocław in den Jahren 1702-2002. Wrocław 2002
- K o z u s c h e k Waldemar: Jan Mikulicz-Radecki 1850-1905: współtwórca nowoczesnej chirurgii = Johann von Mikulicz-Radecki 1850-1905: Mitbegründer der modernen Chirurgie. Wrocław 2005
- K u l a k Teresa, Pater Mieczysław, Wrzesiński Wojciech: Historia Uniwersytetu Wrocławskiego 1702-2002. Wrocław 2002
- P i n k w a r t Maciej: Paryż. Przewodnik turystyczny. Łódź 1997
- P i s a r s k i Tadeusz: Szkoły i twórcy współczesnej ginekologii polskiej. Poznań 1991
- P o r t a l Wiedzy: Uniwersytet w Chicago [Online]. Protokół dostępu: http://portalwiedzy.onet.pl/69796,,,uniwersytet_w_chicago,haslo.html [27.11.2009]
- R a j c z y b a Małgorzata [śląski rozdział dzieła miłosierdzia] [Online]. Protokół dostępu: <http://www.luteranie.pl/www/info0112kd-rajczyba.htm> [01.12.2009]
- R u d o w s k i Witold, Ś r ó d k a Andrzej: Album chirurgów polskich. Polska Akademia Nauk. Wydział Nauk Medycznych. Wrocław 1990
- R u d o w s k i Witold, B o g u s z Józef: Sylwetki chirurgów polskich. Wrocław : Zakład Narodowy im. Ossolińskich - Wydaw. PAN, 1982.
- S m e r e k a Jan: Polacy na studiach lekarskich we Wrocławiu w latach 1811-1918. Wrocław 1979
- S t o l a r c z y k Jarowit: Prof. dr med. Tadeusz Lorenz (1906-1986). *Urol. Pol.* 1992 T.45 z. 1 s. 54-55
- S t o w a r z y s z e n i e miłośników Kowar: Kalendarium Kowar Lata 1148-1979 [Online]. Protokół dostępu: <http://www.smk-kowary.pl/index.php/kowary/historia/kalendarium-lata-1148-1979> [28.11.2009]
- S u c h o d o ł s k i Bogdan: Wielka encyklopedia powszechna PWN. T. 1. Warszawa 1968
- S z a r e j k o Piotr: Słownik lekarzy polskich XIX wieku. T. 1. Warszawa 1991
- Ś r ó d k a Andrzej, S z c z a w i Ń s k i Paweł: Biogramy uczonych polskich: materiały o życiu i działalności członków AU w Krakowie, TNW, PAU, PAN. Cz. 6, Nauki medyczne. Z. 1. Wrocław 1990
- W a s z y Ń s k i Edmund, O b a r a Marian: Sylwetki zasłużonych ginekologów polskich. Poznań 1991
- W o l n y Uniwersytet Berlina: Wikipedia Wolna Encyklopedia [Online]. Protokół dostępu: http://pl.wikipedia.org/wiki/Wolny_Uniwersytet_Berlina [19.11.2009].